

Wprowadzenie

3 czerwca 2022 r. w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN odbyła się konferencja podsumowująca serię wydawniczą *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*. Jej organizatorem był Zakład Atlasu Historycznego. Zapraszając referentów, staraliśmy się objąć tematyką obrad najważniejsze zagadnienia dotyczące programu „Atlasu historycznego Polski”: jego genezę, tematy religijne, demograficzne, dzieje miast i sieci osadniczej, wreszcie perspektywy dalszego rozwoju. Ostateczny program wystąpień był zgodny ze spisem treści w niniejszym dziale. Publikowane tu teksty nie odzwierciedlają natomiast dokładnie wypowiedzi ustnych, są obszerniejsze, co w niektórych przypadkach skutkuje innym rozłożeniem akcentów i korektą postawionej tezy w stosunku do głosu na konferencji.

Spotkanie miało na celu promocję projektu ukończonego po prawie siedemdziesięciu latach pracy i jednocześnie było próbą rzetelnej oceny jego dorobku,

z konieczną dozą krytyki. Głos zabrały osoby w różny sposób związane z zespołem atlasowym – część z nich należy do współautorów serii, inni współpracowali z zespołem przez wiele lat – lecz jednocześnie dla żadnej z nich Zakład Atlasu Historycznego nie jest obecnie pierwszym miejscem pracy. Ten wybór był świadomy. Chodziło o spojrzenie od wewnątrz, z dobrą znajomością serii i jej warsztatu, a jednocześnie o niezależność umożliwiającą swobodne wyrażanie poglądów. To się udało, również krytyka wybrzmiała z różnym nasileniem, aż po istotne zakwestionowanie zrealizowanego programu. Dyskusja nad referatami nie przybrała formy dłuższych, ustrukturyzowanych wypowiedzi i nie jest objęta publikacją. Jednak same wystąpienia tworzą ciekawą wymianę poglądów na temat różnych aspektów serii *Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku*, którą oddajemy w ręce czytelników. ■

Marek Słoń

Wykaz najczęściej cytowanych publikacji w dziale „Atlas historyczny Polski”

- Jakubowski J., *Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego w połowie XVI wieku*, cz. 1: *Część północna, skala 1:1 600 000. Objaśnienie do mapy*, Kraków–Warszawa 1928 (Atlas historyczny Polski. Mapy przeglądowe, t. 1).
- Buczek K., *Mapa województwa krakowskiego z doby Sejmu Czteroletniego (1788–1792). Źródła i metoda*, Kraków 1930 (Atlas historyczny Polski. Seria A: Mapy szczegółowe, t. 1).
- Mapa województwa krakowskiego z doby Sejmu Czteroletniego (1788–1792)*, red. W. Semkowicz, Kraków 1930 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe, t. 1).
- Województwo płockie około 1578 r.*, red. S. Herbst, Warszawa 1958 (Atlas historyczny Polski. Seria A: Mapy szczegółowe, t. 2).
- Prusy Królewskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. M. Biskup, L. Koc, Warszawa 1961 (Atlas historyczny Polski. Seria B: Mapy przeglądowe, t. 1).
- Województwo lubelskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, oprac. S. Wojciechowski, Warszawa 1966 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 3) [dalej: **AHP Województwo lubelskie**].
- Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, oprac. A. Dunin-Wąsowiczowa i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 7) [dalej: **AHP Mazowsze**].
- Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, oprac. K. Chłapowski i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1993 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 2) [dalej: **AHP Województwo sandomierskie**].
- Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku*, red. H. Rutkowski, oprac. K. Chłapowski i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1998 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 5) [dalej: **AHP Województwo sieradzkie**].
- Województwo krakowskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. H. Rutkowski, oprac. K. Chłapowski i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2008 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 1) [dalej: **AHP Województwo krakowskie**].
- Wielkopolska w drugiej połowie XVI wieku*, red. K. Chłapowski, M. Słoń, oprac. A. Borek i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2017 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 4) [dalej: **AHP Wielkopolska**].
- Kujawy i ziemia dobrzyńska w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Duży, współpr. A. Borek, M. Słomski, oprac. A. Borek i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2021 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 6) [dalej: **AHP Kujawy**].
- Województwo podlaskie w drugiej połowie XVI wieku*, red. M. Gochna, B. Szady, oprac. K. Boroda i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2021 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, t. 8) [dalej: **AHP Województwo podlaskie**].
- Prusy Królewskie w drugiej połowie XVI wieku. Supplement*, red. T. Panecki, M. Słoń, oprac. R. Czaja i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2021 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. Supplement) [dalej: **AHP Prusy Królewskie**].
- Historical Atlas of Poland in the 2nd Half of the 16th Century. Voivodeships of Cracov, Sandomierz, Lublin, Sieradz, Łęczyca, Rawa, Płock and Mazovia*, ed. M. Słoń, vol. 1–4, Frankfurt am Main 2014 (Geschichte Erinnerung Politik Posener Studien zur Geschichts-, Kultur- und Politikwissenschaft, Bd. 6).
- Ziemia polskie Korony w drugiej połowie XVI wieku. Wydanie zbiorcze*, red. M. Słoń, oprac. M. Biskup i in., cz. 1: *Mapy, plany*, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 2021 (Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. Wydanie zbiorcze serii).
- Polish Lands of the Crown in the Second Half of the Sixteenth Century. Collective Edition*, ed. M. Słoń, K. Słomska-Przech, contrib. M. Biskup et al., Part 1: *Maps, Plans*, Part 2: *Commentary, Lists*, Warsaw 2021 (*Historical Atlas of Poland. Detailed Maps of the Sixteenth Century. Collective Edition of the Series*). ■